

sen, en af forgrundsskikkelserne i det grundtvigske menighedsliv, som voksede frem i små, men betydningsfulde kredse ud over Nordslesvig i årene efter 1864. Under meget spartanske forhold udviklede der sig i disse kredse et rigt åndeligt liv. Martin Refslund Poulsen fortæller om livet i hjemmet, i slægten, hos medlemmer af menigheden og hos naboer og bekendte, gårdmænd og husmænd, og han viser en varm forståelse for de ofte fortvivlede forhold, hvorunder småkårsfolk dengang fristede livet. Alle oplysninger og vurderinger er kædet sammen med personskildringer, og stof, der ellers kunne tynde, gøres derved let tilgængeligt. Det eneste lidt besværlige stof at komme igennem er en slægtsoversigt i begyndelsen af bogen. Den må imidlertid ikke afskrække læserne; er man først kommet over den, går læsningen som af sig selv. Bogen er udkommet på Det danske Forlag og fås derfor desværre ikke i boghandelen, men det lønner sig at gøre sig den ulejlighed at få fat i bogen.

Troels Fink.

Prästeståndets riksdagsprotokoll. På riksgäldskontorets uppdrag utgivna av Arne Forssell och Erik Granstedt. I. 1642—1660. (Uppsala 1949).

En kildepublikation omfattende den svenske gejstligheds rigsdagsprotokoller i tiden for Torstenssonkrigen og de to Svenskekrige, men rummer desuagtet intet materiale af betydning for dansk historie. Dog får man lejlighed til endnu engang at misunde svenskerne det rige kildestof, de ældre rigsdagsprotokoller indeholder, såvel til den politiske som den sociale historie. Udgiverarbejdet er gennemført med teknisk dygtighed, og udgiverne har på prisværdig måde undladt at ledsage udgaven med så fyldige kommentarer, at den mister sin karakter af kildepublikation.

Erik Reske-Nielsen.

Åke Stille: Studier över Bengt Oxenstiernas politiska system och Sveriges förbindelser med Danmark och Holstein-Gottorp 1689—92. (Uppsala 1947).

Åke Stilles disputats følger endnu et led til den kæde af svenske historiske afhandlinger, der behandler Sveriges udenrigspolitik i sidste halvdel af det 17. årh. Samtlige disse arbejder — i de senere år Fahlborgs, Landbergs, Rudelius' og Hoffstedts — har ydet betydningsfulde bidrag til tidens Danmarks-historie, der endnu kun er mangelfuldt behandlet fra dansk side. Også Stilles værk har interesse i så henseende, om end hovedformålet med hans undersøgelse — en vurdering af faktorerne i svensk udenrigspolitik og af det oxenstiernaske balancesystem i den pågældende periode — kun indirekte vedrører Danmark, og selv om hans billede af udviklingen synes fortegnet som følge af, at de skandinaviske problemer i for ringe grad er blevet sat i relation til den europæiske storpolitik. En udredning af de foregående årtiers dansk-svenske forhold bygger i alt væsentligt på Fahlborgs og Landbergs arbejder, mens en redegørelse for dansk udenrigsforvaltning er meget summarisk og så at sige ikke rummer originale iagttagelser.

Erik Reske-Nielsen.

Axel Nielsen: Det statsvidenskabelige studium i Danmark før 1848. (Gyldendal).

I anledning af 100-året for den statsvidenskabelige eksamens oprettelse ved kgl. anordning af 29. juli 1848 udgav nationaløkonomen, professor Axel Niel-

sen nogle måneder senere ovennævnte bog. Den giver på sine knap halvanden-hundrede sider en indgående skildring af det statsvidenskabelige studium ved Københavns universitet og Sorø akademi i århundrederne, før der blev indrettet en speciel eksamen i dette sammensatte fag.

Bogen er kendetegnet ved en ret snæver afgrænsning af emnet. Den, der søger den i håb om at finde en pendant til Ellen Jørgensens arbejder om studiet af historien gennem tiderne, vil blive skuffet. Hovedvægten er lagt på en skildring af de statsvidenskabelige fags stilling i den højere undervisning fra 1623, da statslære indgik i undervisningen på det nyoprettede Sorø akademi, og til oprettelsen af den særlige statsvidenskabelige embedseksamen. Bogen er således blevet et stykke universitetshistorie med redegørelser for de forskellige tiders syn på formålet med og formen for studiet og for mangfoldige planer for dette. Selv om forfatteren har afset fra at skildre udviklingen i videnskaben, kunne man dog godt have ønsket noget fyldigere personskildringer. Disse bemærkninger skal imidlertid ikke fremføres, uden at det også bemærkes, at Axel Nielsen med sit arbejde har ydet et fortjenstfuldt bidrag til Københavns universitets historie og på et væsentligt område suppleret Henning Matzens sparsomme oplysninger i »Kjøbenhavns Universitets Rethistorie«, ligesom han i langt højere grad end denne har blikket åbent for sammenhængen med den almindelige udvikling. — Det bør nævnes som en mærkværdighed for en bog i denne klasse, at der ganske mangler register.

Vagn Dybdahl.

Fredrik Lagerroth: Tyskt och nordiskt i Danmarks författningsutveckling 1660—1849. Skrifter utgivna av Fahlbeckska Stiftelsen XXXIV. C. W. K. Gleerup, Lund 1949. 188 s. sv. kr. 7,50.

Bogens titel er ejendommelig i forhold til dens indhold. Kun knap en fjerdedel af bogen omhandler tiden før stændernes oprettelse i 1834. Denne fjerdedel bygger væsentligst på de gængse fremstillinger og så på den norske historiker Sars' skildring i hans i mange henseender frugtbare og vidtskuende arbejder, der imidlertid for de danske forhold forekommer lovlig summarisk i sine domme. Denne fjerdedel er også selv i sit summariske anlæg ikke tilstrækkelig oplysende, værdifulde nuancer fortabes i generelle sætninger.

De sidste tre fjerdedele er en gennemgang af den forfatningspolitiske debat før grundloven. Forfatteren har her et godt overblik over gangen i debatten og dens hovedelementer. Enkelte nye iagttagelser bringes, men i det væsentlige er det de velkendte linier, der trækkes op. Konklusionen er en konstatering af, at 1849-grundloven ikke indeholder megen påvirkning fra tysk eller nordisk forfatningsliv, men derimod fra vesteuropæisk. Dette er imidlertid en kendt sag, og mon forfatteren ikke, da han blev klar over, at det problem, der indeholdes i bogens titel, ikke var noget problem, burde have afholdt sig fra at skrive bogen. Han kunne da i stedet have skrevet den gode, populære oversigt over grundlovens forhistorie, som det er så åbenbart, at han *kan* skrive.

Vagn Dybdahl.